

همکار و آموزگار گرامی

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ
و کسانی که در راه ما تلاش می کنند، حتماً ایشان را به آن راه ها هدایت می کنیم و قطعاً خدا با نیکوکاران است.

سوره ی عنکبوت، آیه ی ۶۹

با اهدای سلام و آرزوی توفیق و سلامتی برای شما همکار محترم، به منظور موفقیت هر چه بیش تر در آموزش قرآن، توجه شما را به برخی نکات مهم جلب می نمایم. هر چند تفصیل این مطالب در کتاب راهنمای معلم ارائه می شود، ولی امید است در این جا بیان مختصر این نکات، مفید باشد.

پیش از انجام هر کاری بر خدا توکل کنید و به لطف و رحمت او امیدوار باشید و بدانید هر کس که در راه خدا تلاش کند قطعاً خدا او را راهنمایی می کند و همیشه پشتیبان نیکوکاران است.

مهم ترین مسائل مربوط به آموزش این کتاب به شرح زیر است. توجه و عمل به این امور، ضامن موفقیت بیش تر شماست.

مراحل تدریس

برای تدریس، تمرین و پژوهش هر درس، سه یا چهار جلسه در نظر گرفته شده است. از این رو، هر درس را طبق بودجه بندی پیش بینی شده طی مراحل زیر آموزش دهید.

جلسه اول

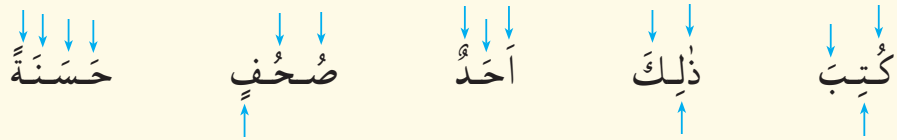
الف - روخوانی و قرائت

۱- پیش خوانی: از دانش آموزان هر میز بخواهید طی چند دقیقه آیات درس را به آرامی برای یکدیگر بخوانند.
۲- روخوانی آیات درس: هر دانش آموز یک جمله یا حدود یک سطر از آیات درس را می خواند، اگر دانش آموزی اشتباه خواند، بلافاصله اشتباه او را تصحیح نمی کنیم؛ بلکه فرصت می دهیم تا خود، اشکال خویش را رفع کند.
در این مرحله هر دانش آموز با توجه به توانایی خود، آیات را با قرائت یا به صورت ساده و شمرده و یا حتی بخش بخش می خواند. در این قسمت آن چه اهمیت دارد، آشنایی دانش آموزان با آیات درس و تلاش برای خواندن آن هاست. سعی شود در این قسمت، هر دانش آموز یک سطر از آیات را بخواند.

رفع اشکالات روخوانی

در صورتی که تعدادی از دانش آموزان در خواندن برخی از کلمه ها و ترکیب ها مشکل داشتند، این گونه کلمات یا ترکیب ها را روی تخته بنویسید و با نشان دادن صحیح حروف و حرکات از دانش آموزان بخواهید، آن کلمه را به صورت دسته جمعی و بخش بخش بخوانند تا در خواندن آن ها تسلط لازم را پیدا کنند. شیوه ی صحیح اشاره کردن به بخش ها به شرح زیر است.

اشاره ثابت: اشاره‌ی ثابت به صداهاى کوتاه، الف کوچک و تنوین، مانند:

اشاره متحرک: اشاره به صداهاى کشیده، حرف ساکن و تشدید که دست مطابق فلش‌ها حرکت می‌کند، مانند:

توجه کنید فلش‌ها محل و شیوه‌ی اشاره کردن را نشان می‌دهد و نباید هنگام تدریس این فلش‌ها کشیده شود. برای کسب اطلاعات بیش‌تر در این مورد، می‌توانید به پیش‌گفتار کتاب آموزش قرآن پایه‌ی سوم ابتدایی کد ۱۲/۱ مراجعه کنید.

۳- پخش نوار، استماع و جمع خوانی: آموزگار در صورت در اختیار داشتن امکانات لازم، نوار آیات درس را پخش می‌کند و از دانش‌آموزان می‌خواهد هر جمله را بار اول گوش کنند و بار دوم همراه با نوار بخوانند. دانش‌آموزان همراه قرائت نوار، متن آیات را نشان می‌دهند و خط می‌برند، به این ترتیب گوش دانش‌آموز آیات را می‌شنود، چشم او آیات را می‌بیند و زبان او آیات را تلفظ می‌کند.

تذکر ۱: آموزگار باید هنگام پخش نوار، برخط بردن و خواندن دانش‌آموزان نظارت کند.

تذکر ۲: بهتر است از دانش‌آموزان بخواهید که در زمان هم‌خوانی با نوار، صدای خود را خیلی بلند نکنند تا بتوانند صدای نوار را خوب بشنوند.

۴- فردخوانی قرائت آیات درس: از دانش‌آموزان بخواهید هر کدام یک سطر را به صورت انفرادی بخوانند. آن‌ها را تشویق کنید مانند نوار بخوانند، ولی بر آن‌ها سخت نگیرید؛ دانش‌آموزی که آیات را به صورت معمولی می‌خواند نیز مورد تشویق قرار می‌گیرد. چنان‌چه برخی از دانش‌آموزان در خواندن کلماتی مشکل داشتند به شیوه‌ی رفع اشکال روخوانی عمل کنید.

ب- پیام قرآنی

۱- روخوانی پیام قرآنی و ترجمه‌ی آن: پیام قرآنی توسط چند دانش‌آموز مسلط‌تر خوانده می‌شود و هر بار

بقیه‌ی دانش‌آموزان به صورت دسته‌جمعی تکرار می‌کنند، سپس یکی از دانش‌آموزان ترجمه‌ی پیام را می‌خواند.

۲- بیان مفهوم پیام: آموزگار به کمک تصاویر مربوط به پیام، به روش پرسش و پاسخ و با مشارکت دانش‌آموزان،

آن‌ها را با مفهوم پیام آشنا می‌کند. برای درک بهتر پیام، از دانش‌آموزان می‌خواهیم مصادیق و نمونه‌های دیگری از مفهوم پیام را بیان کنند.

۳- از دانش‌آموزان می‌خواهیم که عبارت پیام قرآنی را در آیات درس بیابند و از روی آن بخوانند.

تبصره: می‌توانید دانش‌آموزان را تشویق کنید تا درباره‌ی پیام قرآنی، به صورت گروهی یا فردی کارهای هنری مانند نقاشی، خوشنویسی و... انجام دهند.

گاهی پیام قرآنی، دارای کلمات و ترکیباتی است که باید معنا شود. از دانش‌آموزان می‌خواهیم که با استفاده از ترجمه‌ی آیات درس و پیام قرآنی، معنای کلمات یا عباراتی را که مشخص شده است، پیدا کنند. در صورتی که این کلمات، هم خانواده‌ی آشنا و رایج در زبان فارسی دارند، از دانش‌آموزان بخواهید آن‌ها را بیان کنند. این کار هم شوق‌انگیز است و هم موجب افزایش توانایی دانش‌آموزان در درک معنای لغات مشترک قرآنی و فارسی می‌شود.

پیشنهاد: خوب است دانش‌آموزان در شروع زنگ اول، همزمان با ورود معلم به کلاس، پیام قرآنی را به صورت دسته‌جمعی بخوانند.

ج - داستان

داستان را به شیوه‌ی قصه‌گویی و به زبان ساده، به کمک تصاویر برای دانش‌آموزان تعریف کنید و از بیان مطالب زائد و غیرمستند پرهیزید. در صورت وجود وقت از دانش‌آموزان بخواهید که هر یک چند سطر از داستان را از روی کتاب بخوانند.

جلسه‌ی دوم

الف - قاعده: قاعده‌ی مربوط به درس را به اختصار توضیح دهید و از توضیحات اضافی پرهیزید. هیچ نیازی نیست که دانش‌آموزان مفهوم قاعده را به ذهن بسپارند؛ زیرا کسب مهارت عملی در به کار بردن این قواعد اهمیت دارد. از این رو، در ارزش‌یابی نباید از مفهوم و تعریف قواعد هیچ‌گونه پرسشی به عمل آید.

ب- پخش نوار، استماع و جمع‌خوانی: دانش‌آموزان، در صورت امکان قرائت آیات درس را از نوار گوش می‌کنند و با نشان دادن خط همراه با نوار می‌خوانند. آموزگار توجه دانش‌آموزان را به رعایت قاعده‌ی درس، جلب می‌کند.

ج- قرائت عبارات جدید قرآنی: در جلسه‌ی دوم هر درس، تعدادی از عبارات قرآنی آمده است که معمولاً نکاتی مربوط به قاعده‌ی آن درس دارد. دانش‌آموزان، این عبارات را با رعایت قاعده‌ی موردنظر می‌خوانند. در ضمن، این عبارات نیز ترجمه شده است تا دانش‌آموزان با مفاهیم اولیه‌ی قرآنی نیز آشنا شوند. هم‌چنین ترجمه‌ی این عبارات، دانش‌آموزان را برای فعالیت «کار در کلاس» نیز آماده می‌کند.

تذکر مهم: دانش‌آموزان موظف به حفظ ترجمه‌ی عبارات قرآنی و هم‌چنین مفاهیم کار در کلاس نیستند. این موارد را در ارزش‌یابی مستمر و پایانی در نظر نگیرید، ولی می‌توانید از دانش‌آموزانی که در این زمینه علاقه و توانایی بیش‌تری نشان می‌دهند به شیوه‌ای مناسب تقدیر کنید.

د- کار در کلاس: به منظور ایجاد علاقه‌ی بیش‌تر در دانش‌آموزان به قرآن و فراهم آوردن زمینه‌ی درک و فهم

تدریجی عبارات ساده و کوتاه قرآن، در هر درس بخشی به عنوان «کار در کلاس» در نظر گرفته شده است. این بخش به روش یادگیری مشارکتی و به صورت گروهی توسط دانش‌آموزان انجام می‌شود. معلم پاسخ را از یک گروه می‌پرسد؛ اگر پاسخ نادرست بود، گروه دیگر جواب می‌دهد تا به طور غیرمستقیم دانش‌آموزان به نادرستی پاسخ اول پی ببرند. انجام تمرین‌های «کار در کلاس» الزامی است، ولی فراگیری مطالب این بخش توسط دانش‌آموزان می‌تواند به عنوان فعالیت‌های آزاد خارج از کلاس در ارزش‌یابی مستمر دانش‌آموزان منظور شود؛ ولی عدم یادگیری آن‌ها نباید در ارزش‌یابی مستمر و پایانی منجر به کسر نمره‌ای از دانش‌آموزان گردد.

تذکر: معلم در پایان کلاس، دانش‌آموزان را به انجام تمرینات انس با قرآن در خانه و خواندن روزانه‌ی قرآن کریم توصیه می‌کند.

جلسه‌ی سوم

انس با قرآن در خانه

این بخش برای تکلیف و تمرین در خانه است. در زمان مناسب، انجام این تکلیف را به دانش‌آموزان تذکر دهید، و در جلسه‌ی پایانی هر درس، این تکلیف را بازدید و بررسی کنید. توجه شود تمرین‌های این بخش، نمونه سؤال نیست تا معلم شبیه آن‌ها را در ارزش‌یابی‌ها به‌ویژه ارزش‌یابی پایانی از دانش‌آموزان بپرسد؛ بلکه هدف از این بخش، کسب مهارت در به‌کار بردن قواعد و تمرین بیشتر است.

نتیجه و ثمره‌ی اصلی آموزش و یادگیری قرآن، خواندن روزانه‌ی آن و انس دائمی با قرآن کریم است.

قطره اما دریا: پیامبر اکرم (ص) و ائمه‌ی معصومین علیهم‌السلام در طول عمر پربرکت خود همواره با قرآن کریم انس داشته و مسلمانان را نیز بر این امر سفارش کرده‌اند. نقش الگویی ایشان از یک سو و احادیث و روایات فراوان درباره‌ی انس با قرآن کریم از سوی دیگر، می‌تواند به‌عنوان یک روش تأثیرگذار در آموزش قرآن، زمینه‌ی مناسبی را برای تحقق اهداف مورد نظر فراهم آورد.

دانش‌آموزان در جلسه‌ی انس با قرآن، حدیث را می‌خوانند و با کمک معلم خود درباره‌ی آن با یک‌دیگر گفت‌وگو می‌کنند. در پایان هر درس، یک صفحه از قرآن کامل آمده است. در هر زمان مناسب، دانش‌آموزان را توصیه کنید هر روز مقداری از آیات این صفحه را در خانه بخوانند.

پرسش و ارزش‌یابی

سنجش پیشرفت دانش‌آموزان و تشخیص میزان توفیق آموزگار در تدریس، ضمن انجام فعالیت‌های مختلف هر جلسه صورت می‌پذیرد.

در آخرین جلسه‌ی هر درس، ضمن این‌که تکلیف «انس با قرآن در خانه» بازدید و بررسی می‌شود از تمرینات آن،

پرسش به عمل آمده و نتیجه‌ی آن در ارزش‌یابی مستمر منظور می‌گردد.

مهم‌ترین اهداف مورد انتظار

تأکید بر حیطه‌ی عاطفی و تقویت علاقه‌ی دانش‌آموزان به قرائت روزانه قرآن کریم و یادگیری آن، یکی از مهم‌ترین اهداف درس قرآن است. کسب مهارت‌های مورد نظر باید به نحوی باشد که موجب تقویت و انس دائمی و علاقه‌ی دانش‌آموزان به قرآن کریم گردد. از این رو، هر چند محتوای آموزش از تنوع برخوردار است ولی انتظار می‌رود در پایان سال تحصیلی، دانش‌آموزان به توانایی‌های زیر دست یابند:

- ۱- آیات کتاب درسی را شبیه نوار یا حداقل به صورت معمولی بخوانند.
 - ۲- قرآن کریم را به صورت شمرده و آرام از روی مصحف آموزشی، روخوانی کند.
 - ۳- پیام قرآنی و ترجمه‌ی آن را از روی کتاب بخوانند و بتوانند مفهوم آن را به زبان کودکانه توضیح دهند یا برخی از مصادیق آن را بیان کنند.
- هر دانش‌آموز با این توانایی، حداکثر نمره را کسب می‌کند. بدیهی است بسیاری از دانش‌آموزان بیش از این حد توفیق خواهند داشت.

چند توصیه

- ۱- تشویق دانش‌آموزان به خواندن روزانه‌ی قرآن کریم، خواندن آیات کتاب درسی شبیه نوار، حفظ پیام‌های قرآنی در صورتی که بدون فشار و اجبار باشد، مناسب و ارزشمند است.
 - ۲- در صورت امکان، نوار آموزشی را تکثیر کرده و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید.
 - ۳- دانش‌آموزان را به فعالیت‌های جذاب خارج از کلاس تشویق کنید؛ مانند: خواندن آیات درس در خانه در حضور والدین هر روز به مدت چند دقیقه، گوش کردن نوار آموزشی در خانه، انجام فعالیت‌های هنری و ذوقی درباره‌ی پیام‌های قرآنی، شرکت در مسابقات و حضور در مجالس قرآنی (دارالقرآن، مسجد و هیئت‌های مذهبی)، استفاده از برنامه‌های شبکه قرآن و معارف سیما، رادیو قرآن و ...
 - ۴- دانش‌آموزان باید تمام فعالیت‌های قرآنی به‌ویژه فعالیت‌های فوق برنامه را با رغبت و علاقه و بدون اکراه و اجبار و به دور از رقابت‌های ناسالم انجام دهند.
- آموزگار عزیز، خسته نباشی! امید است که خداوند همه‌ی کارهای شما را عبادت محسوب کند و دانش‌آموزان را باقیات الصالحات شما قرار دهد.

آموزگاران و کارشناسان محترم، والدین گرامی و دانش‌آموزان عزیز می‌توانند برای هرگونه اظهار نظر و ارائه‌ی پیشنهاد در اصلاح و تکمیل برنامه‌ی درسی و کتاب‌های آموزش قرآن با گروه قرآن به نشانی زیر تماس بگیرند. پیشاپیش از همکاری و تلاش همه‌ی عزیزان سپاس‌گزاری می‌شود.

<http://quran-dept.talif.sch.ir>

وبگاه (سایت)

quran-dept@talif.sch.ir

پیام‌نگار (ایمیل)